

Journal of the Orthodox Center for the Advancement of Biblical Studies

Vol. 8, No. 1 (2015)

Noi perspective privind autenticitatea epistolei 2 Petru

Cătălin Varga

Autorul Epistolei 2 Petru (Problema paternității și a receptării Epistolei în Canon)

În ciuda argumentelor criticii interne, care aduc în lumină paternitatea petrină a epistolei (1, 1; 1, 16-18; 3, 1)¹, 2 Petru a suscitat numeroase polemizări încă din timpurile Bisericii primare², accentuându-se până în secolul IV (iar în unele regiuni limitrofe chiar și până în secolele următoare) când Sfântul Atanasie, prin Epistola sa festivă (367)³ distinge clar cărțile inspirate (θεόπνευστος) de

¹ Formula incipientă a prologului: **Συμεὼν Πέτρος δοῦλος καὶ ἀπόστολος Ἰησοῦ Χριστοῦ** (1, 1) răspunde clar tuturor obiecțiilor care vin să conteste autenticitatea petrină a epistolei. Aceasta poate fi declarată axiomă, numai în cazul în care nu s-a intervenit asupra textului de către scribii ulteriori. În antichitate exista cutuma interpolării, prin care unii autori neînsemnați uzau de numele deja consacrate ale vremii, trecându-le în contul lor, în intenția de-a oferi greutate scrierilor lor. Pe acest profil aș cadra afirmațiile cercetătorului modern Bart Ehrman, care vede în autorul epistolei noastre un creștin stilat, sofisticat, literat și foarte bun cunoscător al limbii eline; desigur, simple speculații. Conform lui Ehrman, autorul epistolei noastre nu poate fi nicidecum Apostolul Petru, „un țaran iudeu bun vorbitor al limbii aramaice”. Vezi Bart D.Ehrman, *The New Testament. A Historical Introduction to the Early Christian Writings*, Oxford University Press, Oxford, 2000, p. 421. Într-o altă lucrare, același autor amintește despre numeroase lucrări antice care vorbesc despre așa numitele „istorisiri despre Apostolul Petru”, care în marea lor majoritate însumează accentul unor fabulații. Vezi *Forged. Writing in the Name of God – Why the Bible’s Authors are not who we think they are*, Harper Collins e-books, pp. 58-62. Desigur, acest scenariu al „interpolării”, amintit mai sus, nu poate fi nimic mai mult decât o teorie modernă; tocmai de aceea vom argumenta în cele ce urmează poziția petrină a epistolei 2 Petru.

² Daniel Glynn, *The Formation of the New Testament Canon*, (ediție electronică), 2001, pp. 8-12; Archibald Alexander, *The Canon of the Old and New Testaments Ascertained or The Bible Complete without the Apocrypha and Unwritten Traditions*, Presbyterian Board of Publication, Philadelphia, 1851, pp. 125-143, 228-235; Edward Reuss, *History of the Canon of the Holy Scriptures in the Christian Church*, James Gemmell/George IV Bridge, 1884, pp. 100-116; Caspar René Gregory, *Canon and Text of the New Testament*, Charles Scribner’s Sons, New York, 1907; Alexander Souter, *The Text and Canon of the New Testament*, Duckworth&Co, London, 1913, pp. 164-165; Theo Donner, „Some Thoughts on the History of the New Testament Canon”, *Themelios*, april 1982, pp. 23-24; F.F. Bruce, *The Canon of Scripture*, InterVarsity Press, Illinois, 1988, pp. 120-121, 165, 177; Bruce M.Metzger, *The Canon of the New Testament. Its Origin, Development and Significance*, Clarendon Press, Oxford, 1989, pp. 285-288; Craig D. Allert, „The State of the New Testament Canon in the Second Century putting Tatian’s Diatessaron in Perspective”, *Bulletin for Biblical Research*, nr. 9/1999, p. 16; Stelian Tofană, *Introducere în Studiul Noului Testament: Text și Canon. Epoca Noului Testament*, vol. I, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2000, pp. 71-85; C. E. Hill, „The New Testament Canon: Deconstructio ad Absurdum?”, *Journal of the Evangelical Theological Society*, vol. 52/1, March 2009, pp. 114-116.

³ Tradiția episcopului de Alexandria făcea ca în fiecare an să informeze Bisericile Egiptului cât și mănăstirile din preajmă, cu privire la data celebrării Paștelui. Se pare că în anul 367, printre alte decrete pastorale, Atanasie înregistrează și conținutul unui Canon biblic. *II Petru* a fost cea mai disputată carte a Noului Testament, textul nu era menționat aproape deloc în Biserica Alexandriei, nici în Bisericile Asiei Mici, nici în Bisericile latine ale Africii; însă odată cu intervenția lui Atanasie spiritele s-au calmat, cartea fiind acceptată în Canon și în aproape toate Bisericile. A se vedea D.A. Carson, *An Introduction to the New Testament*, Leicester, 1999, p. 493.

Dumnezeu de cele neinspirate, elaborând lista Canonului său, păstrat până astăzi în varianta lui originală, care cuprinde și controversata carte: *2 Petru*⁴.

Critica modernă însă a reluat problema autenticității epistolei plasând-o sub semnul îndoielii. Unii dintre aceștia sunt D.A.Carson și Douglas Moo, care dând curs cercetării contemporane, aduc în discuție 6 argumente pentru susținerea ipotezei⁵. Acestea fac referință la vocabularul pretențios al epistolei, la combaterea gnosticismului (care exista puțin probabil la nivelul sec. I), la corpusul paulin amintit în *3, 15-16*, la aluziile prezente în corpusul epistolei ce privesc moartea părinților apostolici⁶, la puținele citări ale textului din partea părinților bisericești și la neobișnuita textură testamentară a scrierii noastre. Concluzia acestor direcții hermeneutice este rezolută: cartea *2 Petru* este o scriere pseudonimă, probabil un produs al școlii petrinoe din deceniile următoare⁷, adevăratul ei autor a luat asupra sa numele lui Petru, asemănându-se fără menajamente în gândire, respirând aerul personalității „marelui pescar”⁸. Nici o altă carte a Noului Testament nu a fost atât de dezbătută ca *2 Petru* în încercarea de-a răspunde întrebării: Cine este autorul ei? Mai mult decât atât, este plasată în cercul așa numitor cărți „Antilegomene”, iar istoricul Eusebius recunoaște ca fiind autentică doar prima epistolă petrină⁹. Firmilian, episcopul Cezareei Capadociei (sec. III) în scrisoarea sa către Cyprian, amintește și el despre disputele iscate în jurul epistolei *2 Petru*¹⁰.

Alte două direcții negativiste provin din spațiul cercetării germane, în frunte cu reprezentantul Școlii de la Tübingen, Holtzmann¹¹ care contestă autoritatea petrină, vorbind despre un pronunțat accent paulin al epistolei. Harnack, cu numai doi ani înaintea lui Holtzmann, susținea ca autor al epistolei, un oarecare simpatizant al teologiei Sfântului Pavel, redactând textul în perioada apostolică și atribuindu-l Sfântului Apostol Petru, inserând mai târziu numele acestuia în text¹². Zahn vine cu o idee nouă afirmând că autorul epistolei inserează texte ca (*I, 1* sau *16-18*) tocmai pentru a da naștere unei capcane; această scrisoare este o pseudoepigrafă, o „marfă falsă” care de la

⁴ Cătălin Varga, „Istoria Textului Sacru – De la primele documente la Formarea Canonului Biblic. Breviar Gnoseologic”, vol. *SENTENTIA*, Editura Academica Brâncuși, Târgu Jiu, 2012, p. 151.

⁵ D.A.Carson & Douglas J. Moo, *An Introduction to the New Testament*, Zondervan, Grand Rapids, Michigan, 2005, pp. 659-660. Richard J.Bauckham apără și el poziția scepticismului modern, însă vine cu o completare prin care susține că autorul epistolei ar fi avut câteva interacțiuni cu Sfântul Petru. A se vedea Richard J.Bauckham, *Jude, 2Peter*, Word Books Publisher, Waco, Texas, 1983, p. 160-161. Vezi și Douglas J. Moo, *2 Peter and Jude*, Zondervan, Grand Rapids, 1996, p. 64; Donald Guthrie, *New Testament Introduction*, 3rd revised edition, (electronic edition), InterVarsity Press, Illinois, 1970, pp. 814-820.

⁶ Maurice Goguel, „La seconde génération chrétienne”, *Revue de l'histoire des religions*, tome 136, nr. 1, 1949, pp. 35-38.

⁷ J.H.Elliott, „Peter, Silvanus and Mark in 1 Peter and Acts: Sociological-Exegetical Perspectives on a Petrine Group in Rome”, vol. *Wort in der Zeit: Neutestamentliche Studien*, (Haubeck, Rengstorf, Bachmann, eds.), Leiden, Brill, 1980, pp. 250-267; Patrick Chatelion Counet, „Pseudepigraphy and the Petrine school: Spirit and tradition in 1 and 2 Peter and Jude”, *HTS Theological Studies*, vol. 62(2), 2006, pp. 408-410; David G.Horrell, „The Product of a Petrine Circle? A Reassessment of the Origin and Character of 1 Peter”, *Journal for the Study of the New Testament*, vol 24, no.4, June 2002, pp. 29-60.

⁸ D.S. Russell, *The Method and Message of Jewish Apocalyptic*, Westminster, Philadelphia, 1964, pp. 132-138.

⁹ Eusebius Pamphilus, *Church History, Life of Constantine, Oration in Praise of Constantine*, Christian Classics Ethereal Library (CCEL), Christian Literature Publishing, New York, 1890, p. 177.

¹⁰ Philip Schaff, *Fathers of the Third Century: Hippolytus, Cyprian, Caius, Novatian, Appendix*, Christian Classics Ethereal Library (CCEL), Grand Rapids, Michigan, 1885, pp. 390-397.

¹¹ Heinrich Julius Holtzmann, *Lehrbuch der Historisch-Kritischen Einleitung in das Neue Testament*, Akademische Verlagsbuchhandlung von J.C.B. Mohr, Freiburg, 1886, pp. 520-522.

¹² Adolf Harnack, *Die Lehre der Zwölf Apostel*, J.C. Hinrichs'sche Buchhandlung, Leipzig, 1884, p. 106. Vezi și *History of Dogma*, vol. I, translated by Neil Buchanan, Little, Brown and Company, Boston, 1901, pp. 277-281.

începutul și până la sfârșitul ei, inspiră numai îndoială¹³. Weiss în schimb, lasă problema autenticității deschisă¹⁴.

În cele ce urmează vom prezenta o serie de argumente cu ajutorul cărora ne consolidăm poziția față de autenticitatea epistolei 2 Petru:

A. Cel mai convingător argument face parte din secțiunea criticii interne. Versetul 1, 1a al epistolei (Συμεὼν Πέτρος δούλος καὶ ἀπόστολος Ἰησοῦ Χριστοῦ) este întâlnit în aproape toate manuscrisele uncial care ni s-au mai păstrat¹⁵. Cu atât mai mult cu cât, manuscrisele (a¹ B² txt P⁷² C)¹⁶ păstrează drept titlu al scrisorii următoarele variante: Πέτρου δευτερα; Πέτρου καθολικη δευτερα επιστολη – grafii care nu fac altceva decât să arate către autor (Petrou). Apelativul Συμεὼν¹⁷ care apare doar în textul acesta și încă odată în *Fapte 15, 14* trimite către numele aramaic al Apostolului nostru, fapt ce vine să demonstreze că Sfântul Petru ține mult la originile lui. Prin acest nume, autorul se prezintă pe sine ca fiind iudeu, un caracter aprins, întocmai precum Noul Testament ni-l portretizează pe Apostolul Petru. Un posibil autor din „școala petrină” a secolului secund, precum ni se sugerează de critica modernă, spunem noi, ar fi omis acest detaliu.

Tot din categoria criticii interne avem și fragmentele 1, 12-18 respectiv 3, 1; primul accentuând o latură testamentară augmentată de tradiția „martorului ocular”¹⁸ (ἄλλ’ ἐπόπται γενηθέντες τῆς ἐκείνου μεγαλειότητος)¹⁹ iar cel de-al doilea fiind o ușoară aluzie către prima sa epistolă trimisă aceluiași destinatar²⁰, epistolă recunoscută unanim ca fiind autentică. Dacă în prima, tonul familial degajă o naturalețe aparte, în cea de-a doua, lucrurile dezvoltă garanția statorniciei și-a durabilității comuniunii dintre cei doi actanți (Sfântul Apostol Petru și credincioșii săi). De altfel,

¹³Theodor Zahn, *Einleitung in das Neue Testament*, zweiter band, Deichert'sche Verlagsbuchh, Leipzig, 1899, p. 89.

¹⁴Bernhard Weiss, *A Commentary on the New Testament*, vol. 4, Funk&Wagnalls Company, New York and London, 1906, pp. 298-299.

¹⁵Cel mai vechi manuscris al epistolei 2 Petru este așa numitul „Bodmer papyrus” cunoscut și sub denumirea de P⁷², a cărui datare este cunoscută ca aparținând secolelor III-IV. Vezi Amy-Jill Levine, Marc Zvi Brettler, *The Jewish Annotated New Testament. New Revised Standard Bible Translation*, Oxford University Press, 2011, p. 443.

¹⁶Barbara and Kurt Aland, Johannes Karavidopoulos, Carlo M.Martini, Bruce M.Metzger, *The Greek-English New Testament*, 28th Edition, Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart, 2012, p. 1416.

¹⁷Cu privire la ocurențele nominale ale Apostolului nostru, vezi un excelent articol al revistei științifice: *Harvard Theological Review*. Trimiterea bibliografică este: K. Lake, „Simon, Cephas, Peter”, HTR, vol. 14, no.1, January 1921, pp. 95-97. Deasemena vezi și G. La Piana, „Cephas and Peter in the Epistle to the Galatians”, HTR, vol. 14, no. 2, April 1921; J.K. Elliott, „Κηφᾶς Σίμων Πέτρος ὁ Πέτρος: An Examination of New Testament Usage”, *Novum Testamentum*, vol. 14, 1972, pp. 241-256; Donald W.Riddle, „The Cephas-Peter Problem, and a Possible Solution”, *Journal of Biblical Literature*, vol. 59, no. 2, June 1940, pp. 169-180; Simon J.Kistemaker, *Exposition of Peter and Jude*, Baker Books, Grand Rapids, Michigan, 1987, p. 212.

¹⁸Peter M.Head, „The Role of Eyewitnesses in the formation of the Gospel Tradition”, *Tyndale Bulletin*, vol. 52.2, 2001, pp. 276-278; Cătălin Varga, „Teologia și Exegeza episodului „Schimbarea la Față” (varianta lucanică). Τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ sau Anticiparea Eshatonului”, AB, nr. 7-9, iulie-septembrie, 2013, p. 85.

¹⁹Sfântul Petru a văzut cu ochii lui slava lui Hristos pe muntele transfigurării, iar această relatare nu este un mit, ci dovada anticipării celei de a doua veniri în slavă a Mântuitorului, de aceea sfântul nostru desminte cu obstinație falsele învățături ale proorocilor mincinoși din 3, 3-4 amendând angoasa și tulburarea pe care aceștia o produceau în sânul comunității. Mai mult decât atât, pronumele personal ἡμεῖς din v. 18 nu poate fi decât un argument intern ce sprijină ipoteza autenticității.

²⁰Boobyer observă o strânsă legătură între 1 Petru 1, 3-4 și 2 Petru 1, 3-11 nu atât în dimensiunea lor literară, cât în structura lor teologică; punctând prin această incursiune, încă un detaliu cheie în iconomia autenticității. A se vedea G.H.Boobyer, „The Indebtedness of II Peter to I Peter”, vol. *New Testament Essays: Studies in Memory of T.W. Manson*, (A.J.B. Higgins, ed.), Manchester University Press, 1959, p. 40.

există similitudini puternice între *1 Petru 1, 1* și *2 Petru 1, 1; 3, 1* versete care îl prezintă pe Sfântul Petru ca fiind un autor ce se adresează aceleiași comunități din Roma (*1 Petru 5, 13*)²¹. De amintit tot aici și versetul *3, 15* unde autorul vorbește despre Sfântul Apostol Pavel în termeni destul de îndrăzneți: *ὁ ἀγαπητὸς ἡμῶν ἀδελφὸς Παῦλος* (*iubitul nostru frate Pavel*), inoculându-ne ideea colegialității apostolice. Un pretins uzurpator, spunem noi, probabil nu ar fi recurs la un asemenea artificiu tehnic.

B. Prin cel de-al doilea argument doresc să urmăresc unele locuri paralele dintre *2 Petru* și cartea *Faptele Apostolilor*²², periplu care ni-l înfățișează pe Apostolul Petru consecvent în gân-direa sa teologică. În *Fapte 2, 19-20* întâlnim un limbaj destul de asemănător cu cel din *2 Petru 3, 12-13* referitor la modul în care „Ziua Domnului” (*τοῦ θεοῦ ἡμέρας*) se va produce. De remarcat în discursul petrin, prezența metaforelor: „soarele se va schimba în întuneric și luna în sânge” / „cerurile luând foc²³ se vor nimici”... etc, detalii ce vin să întrețină tensiunea declinului eshatologic. În *Fapte 3, 19* întâlnim același îndemn ușor modificat sub forma unei practici ascetice din *2 Petru 1, 10*. Nu în cele din urmă, tabloul din *Fapte 4, 20* relevă o asemănare izbi-toare cu cel din *2 Petru 1, 16* respectiv *1 Ioan 1, 1-2*. Așadar, în spatele tuturor acestor idei teologice, întâlnim același autor.

Există însă diverse puncte comune și cu prima epistolă petrină, însă ne vom limita prezentarea la doar 6 dintre ele, urmărind lista oferită de Ioan Vasile Botiza²⁴: potopul este înțeles drept o pedeapsă divină (*1 Petru 3, 20* și *2 Petru 3, 6*); numărul 8 este simbolul celor izbăviți (*1 Petru 3, 20* și *2 Petru 2, 5*); evangheliștii sunt continuatorii profeților (*1 Petru 1, 10-12* și *2 Petru 3, 2*); Hristos este împlinirea profețiilor (*1 Petru 1, 10-12* și *2 Petru 1, 16-19*); certitudinea Parusiei (*1 Petru 1, 5. 7. 13* și *2 Petru 3, 4. 7. 11. 13*) și nu în ultimul rând distincția dintre adevărata libertate creștină și cea falsă (*1 Petru 2, 16* și *2 Petru 2, 19*).

C. Cu privire la dovezile criticii externe, este de bun augur pomenirea mărturiilor părinților și scriitorilor bisericești din perioada imediat următoare redactării epistolei. Prima mărturie se regăsește

²¹ Devine discutabilă întrebarea pe care critica modernă o adresează cu privire la un posibil aspect hegemonic al Apostolului Petru, acesta fiind oarecum portretizat în Evanghelii ca un purtător de cuvânt al colegiului apostolic. A se vedea în acest sens lucrările: R.E. Brown, *Peter in the New Testament*, Augsburg/Paulist, Minneapolis and New York, 1973; G. Claudel, *La confession de Pierre*, J.Gabalda, Paris, 1988; W.T. Shiner, *Follow Me! Disciples in Markan Rhetoric*, Scholars, Atlanta, 1995; J.B. Tyson, „The Blindness of the Disciples in Mark”, *Journal of Biblical Literature*, vol. 80, nr. 3, 1961, pp. 261-268. Concluziile lui Wiarda legate de subiect, arată că se poate vorbi despre o oarecare supremație în portretizarea marcană a Sfântului Petru (*10, 28-31*), însă Evanghelistul Marcu nu urmărește în materialul său să-i atribuie Apostolului un rol reprezentativ, doar că de cele mai multe ori, anumite extensii ale comportamentului destul de oscilant, fac din Apostolul nostru, un detaliu cheie în dimensiunea anastasică a evenimentelor. Timothy Wiarda, „Peter as Peter in the Gospel of Mark”, *New Testament Studies*, vol. 45, nr. 1, January 1999, pp. 34-37.

²² Cu privire la discursurile petrine înregistrate de Sfântul Luca în cartea *Faptele*, nu putem să nu subliniem existența, probabil celei dintâi reflecții cu privire la așa numita „magnalia Dei”, o teologie a lucrării lui Dumnezeu în ceea ce privește cea de-a doua venire a lui Hristos, în moartea și învierea Lui, și în trimiterea Sfântului Duh, Mângâietorul. Vezi Herman N.Ridderbos, *The Speeches of Peter in the Acts of the Apostles*, Tyndale Press, Illinois, 1962, pp. 5-6.

²³ *πυρόω* – verb la diateza pasivă, care în înțelesul său literar, înseamnă (a fi distrus prin foc, a arde). În sens metaforic se poate folosi pentru construcția: „a arde în focul propriilor porniri carnale” precum întâlnim în *1 Corinteni 7, 9*; sau în ideea corporativ paulină din *2 Corinteni 11, 29*. A se vedea Barbara Friberg, Timothy Friberg, Neva F.Miller, *Analytical Lexicon of the Greek New Testament*, (electr. edit.), Baker Books, Grand Rapids, 2000. În Noul Testament *πύρ* apare de aprox. 71 de ori, iar în contextul epistolei noastre, *πυρούμενοι* este o expresie a cataclismului final, pentru că „focul” în teologia petrină este o expresie a sfârșitului vremurilor, îmbrăcând atât o dimensiune metaforică (*1 Petru 4, 12*) cât și una literară (*2 Petru 3, 12*). Pentru mai multe detalii a se vedea Colin Brown, *The New International Dictionary of New Testament Theology*, vol. I, (A-F), Zondervan Publishing House, Grand Rapids, Michigan, 1975, p. 656.

²⁴ Ioan Vasile Botiza, *Introducere în studiul Sfintei Scripturi*, Galaxia Gutenberg, Târgu-Lăpuș, 2005, p. 700.

în epistola 2 *Clement* (C. 16. 3) unde autorul vorbește pe baza fragmentelor 2 *Petru* 2, 9; 3, 7. Următoarea mărturie se găsește în pasajul (Vis. III. 7.1) din *Păstorul lui Herma*²⁵ unde se face apel la „calea cea dreaptă” din 2 *Petru* 2, 15²⁶. O altă mărturie este din Sfântul Iustin Martirul și Filosoful, *Dialog cu iudeul Trifon* (Dial. c. 81. p. 308 A) care reia ideea din 2 *Petru* 3, 8; *Psalm* 89, 4. Întocmai și Meliton de Sardes (*Oration to Antoninus Caesar*) vorbește despre „ziua Domnului” cea atât prezentă în 2 *Petru* 3, 10-12; sau Theophilus (*Ad Autolyc. II. 9. p. 87*) care amintind despre profeții, face apel către 2 *Petru* 1, 19-21; etc²⁷. Chiar dacă Sfântul Ioan Gură de Aur, Vasile cel Mare sau Canonul Muratori²⁸ nu pomenesc nimic despre ea, acest aspect nu poate să ofere credit tendințelor ce vin să demonstreze că 2 *Petru* ar fi o pseudoepigrafă.

D. Mărturia Apostolului Iuda din *Iuda 17-18*: „Dar voi, iubiților, amintiți-vă cuvintele prezise de apostolii Domnului nostru Iisus Hristos, că ei vă spuneau: În vremea de pe urmă vor fi batjocoritori trăind după poftele lor nelegiuite”. Substantivul *εμπαϊκται* (batjocoritori) este sinonimul lui *ψευδοπροφήται*, ou (profet mincinos) despre care Apostolul Matei amintește în 24, 11; Apostolul Ioan în 1 *Ioan* 4, 1 și nu în ultimul rând Apostolul Petru în 2 *Petru* 2, 1. Ținând cont că *Epistola lui Iuda* (cca. 70-80 d. Hr.) a fost scrisă după cea de-a doua epistolă a Sfântului Petru (cca. 64-67 d. Hr.) avem motive temeinice să credem că Apostolul Iuda se referă în textul său la 2 *Petru* ca la o epistolă validă. Ca să nu mai amintim că toți ochii colegiului apostolic priveau spre Petru și Pavel cu reverență și supunere²⁹, recunoscându-le autoritatea oferită de Hristos, primului în mod direct (*Matei* 16, 17-19; *Ioan* 21, 15-17), celui din urmă în mod supra-natural (*Fapte* 9, 3-6; *Galateni* 1, 1). Dacă despre Sfântul Pavel știm că a primit misiunea vestirii Evangheliei la neamuri, Haenchen se întrebă dacă nu cumva Sfântul Luca îl portretizează pe Apostolul Petru ca fiind responsabil cu predicarea Evangheliei în spațiile iudeo-creștine. Cullman³⁰ vorbește în 1960 despre călătoriile misionare ale Sfântului Petru, de la începuturile Bisericii (Samaria, Lida, Ioppe, Cesareea) ca fiind misiuni apostolice reale și de calitate, de pe urma cărora câștigă experiență și carismă.

E. Una din obiecțiile criticii negativiste, este limbajul prea pretențios al epistolei pentru un pescar din Galileea, un motiv mult peste capacitățile intelectuale ale Apostolului Petru. Dar aceasta nu este decât o critică gratuită. Locul de naștere al Sfântului Petru este orașelul Galileian Betsaida (*Ioan* 1, 44)³¹, de pe malul vestic al lacului Ghenizaret³²; ceea ce înseamnă că într-un astfel de port

²⁵ Οἱ τοὶ εἰσιν οἱ πεπιστευκότες μὲν ἀπὸ τε τῆς διψυχίας αὐτῶν ἀφίουσιν τὴν ὁδὸν αὐτῶν τὴν ἀληθινὴν

²⁶ καταλείποντες εὐθείαν ὁδὸν ἐπλανήθησαν, ἐξακολουθήσαντες τῇ ὁδῷ τοῦ Βαλαὰμ τοῦ Βοσόρ, ὃς μισθὸν ἀδικίας ἠγάπησεν.

²⁷ Pentru alte mărturii patristice (Clement al Alexandriei, Origen, Firmilian, Atanasie cel Mare, Chiril al Ierusalimului, Grigorie de Nazianz, și alții), cât și pentru cele deja amintite, vezi A.H. Charteris, *Canonicity. A Collection of Early Testimonies to the Canonical Books of the New Testament*, William Blackwood and Sons, London, 1880, pp. 312-318; Archibald Alexander, *The Canon of the Old and New Testaments Ascertained*, op.cit., pp. 228-235; Bruce Oberst, *Letters from Peter*, College Press, Joplin, Missouri, 1962, pp. 134-135.

²⁸ Își poartă numele de la Ludovico Muratori cel care l-a descoperit în 1740, un manuscris vechi din secolul al II-lea. Acesta enumeră întreaga suită a Noului Testament de astăzi, cu excepția câtorva cărți.

²⁹ Meade susține că personalitatea puternic conturată a Sfântului Petru a influențat Tradiția însăși, acesta făcând parte din ea într-o manieră atât de convingătoare, încât a influențat dezvoltarea ei. Vezi în această chestiune David G. Meade, *Pseudonymity and Canon. An Investigation into the Relationship of Authorship and Authority in Jewish and Earliest Christian Tradition*, William B. Eerdmans Publishing Company, Grand Rapids, Michigan, 1988, p. 189.

³⁰ Oscar Cullmann, *Petrus. Jünger – Apostel – Märtyrer. Das historische und das theologische Petrus-problem*, Zwingli Verlag, Zürich/Stuttgart, 1960, pp. 44-47.

³¹ Orașel în apropierea râului Iordan, reconstruit de către Filip tetrarhul în onoarea fiicei împăratului Augustus. Comentatorii vorbesc de existența a două orașe cu același nume, celălalt fiind localizat la 'Ain et-Ṭabighah, undeva la S-V de Iordan. Însă existența a două orașele cu același nume, pe marginea aceluiași lac Ghenizaret la doar câteva mile

cosmopolit, Petru trebuia să fie bilingv³³. Lenski ne spune și el, cu siguranță toți scriitorii Noului Testament proveniți din Galileea, au fost capabili să scrie și să vorbească în greacă³⁴. Chiar dacă greaca sa nu era la fel de înaltă ca cea a Sfântului Pavel sau Luca, experiența predicării Evangheliei ascultătorilor săi vorbitori de limbă greacă (*Fapte 9, 32-43; 10, 1-48; 28, 23-24*), asistat uneori de către Sila (*1 Petru 5, 12*) sau Ioan Marcu (*1 Petru 5, 13*)³⁵, i-au facilitat dezvoltarea lexicului³⁶. Precum ne arată fragmentul din *1 Petru 5, 12* redactorul epistolei este Sila (Silvanus)³⁷, un posibil secretar al Apostolului, căruia sigur i se datorează vocabularul emerit al scrisorilor petrine³⁸, lexic tot mai îmbunătățit de la prima epistolă (64 d. Hr.)³⁹ la cea de-a doua (64-67)⁴⁰. Deși Keener sugerează că Petru ar fi folosit un alt secretar când și-a redactat epistola secundă, unul mult mai rafinat în ceea ce privește cerințele stilului retoricii asiatică⁴¹. Ceea ce se prea poate să fie adevărat, de vreme ce spre deosebire de prima epistolă, acesta din urmă este învăluit într-o aură de mister.

F. Un ultim argument, la fel de echitabil ca și primul, este cel al teologiei îndumnezeirii, prezent în *2 Petru 1, 4*. Petru, Iacob și Ioan sunt singurii apostoli prezenți la transfigurarea lui Hristos, eveniment prin care Mântuitorul le arată ca fiind posibilă îndumnezeirea ipostasului uman, cu toate că ei la momentul acela nu au înțeles prea multe (*Marcu 9, 6; Luca 9, 32*). În Noul Testament se vorbește explicit despre teologia îndumnezeirii (întocmai precum au primit-o de la Hristos Însuși) doar în cărțile celor trei actanți⁴²; excepție făcând Sfântul Pavel, care într-un mod empiric vorbește și el galatenilor despre îndumnezeire (*2, 20*) – însă nu trebuie uitat faptul că el, întocmai celor trei apostoli amintiți, este martorul unor revelații aparte (*Fapte 9, 1-9; 2 Co-rințeni*

distanță, pare puțin cam improbabil. Cu atât mai mult cu cât, evangheliștii nu acordă detalii suplimentare cu privire la localizarea acestui orașel, probabil fiindcă nu era nevoie. Vezi John D. Davis, Henry Snyder Gehman, *The Westminster Dictionary of the Bible*, Denoyer-Geppert Company, Chicago, Illinois, 1944, p. 70.

³² Prot. Dr. L.G. Munteanu, *Viața Sfântului Apostol Petru*, Editura Episcopiei Ortodoxe Române, Cluj, 1944, p. 7.

³³ Nu doar Petru era cunoscător al limbii eline, ci și Filip, care era originar tot din Betsaida Galileii, fapt ce i-a facilitat dezvoltarea limbii eline; de aceea el a reușit să întrețină un dialog cu grecii prezenți la sărbătoarea de la Ierusalim, care veniseră să-L asculte pe Iisus (*Ioan 12, 20-22*).

³⁴ R.C.H. Lenski, *The Interpretation of I and II Epistles of Peter, and three Epistles of John, and the Epistle of Jude*, Augsburg Fortress, Minneapolis, 2008, p. 8.

³⁵ Atât istoricul Eusebiu al Cezareei cât și Papias, episcopul de Hieropolis, afirmă despre autorul celei de-a doua evanghelii, că devenise secretarul (tălmăciul) Sfântului Petru. A se vedea Eusebiu de Cezareea, *Istoria Bisericească*, (PSB 13), Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1987, p. 81, p. 144.

³⁶ Norman Hillyer, *1 and 2 Peter, Jude*, op.cit., p. 2.

³⁷ Richards însă încearcă să demonstreze pe baza construcției *γράφω διὰ τινος* (*1 Petru 5, 12*) că Silvanus nu este redactorul epistolei ci doar purtătorul ei, delegatul apostolului. A se vedea E. Randolph Richards, „Silvanus was not Peter’s Secretary”, *Journal of the Evangelical Theological Society*, vol. 43/3, September 2000, p. 427.

³⁸ Chiar și prima epistolă conține un lexic cât se poate de inculturat, adaptat acriviei timpurilor respective; retorica, dicția, excursurile morale, dovedesc mularea convențiilor literare ale spațiului Greco-Roman. Vezi în acest sens John H. Elliott, *1 Peter. A new Translation with Introduction and Commentary*, vol. 37B, Doubleday, New York, 2000, p. 19; David L. Balch, „Hellenization / Acculturation in 1 Peter”, vol. *Perspectives on First Peter*, (Charles H. Talbert, ed.), Wipf&Stock Publishers, 2010, pp. 81-82.

³⁹ Raymond E. Brown, Joseph A. Fitzmyer, Roland E. Murphy, *Introducere și Comentariu la Sfânta Scriptură*, vol. I, 2/1, Galaxia Gutenberg, Târgu-Lăpuș, 2005, p. 1166.

⁴⁰ C.F. Pfeiffer, E.F. Harrison, *The Wycliff Bible Commentary*, Moody Press, Chicago, 1990, p. 1456.

⁴¹ Craig S. Keener, *The IVP Bible Background Commentary New Testament*, (electr. edit.), Intervarsity Press, Illinois, 1993, p. 823.

⁴² În scrierile ioaneice avem textele: *Ioan 3, 8; 14, 21-23; 15, 4-8; 17, 21-23; 1 Ioan 3, 2; 4, 12*. Sfântul Iacob vorbește și el despre îndumnezeire plasând-o în sfera acțiunii soteriologice a Cuvântului (*Iacob 1, 18, 22-25*). Iar în scrierile petrine avem textul anamneză din *2 Petru 1, 4*.

12, 1-9). Așadar cel care vorbește, atât de familiar și de explicit totodată, în *1, 4* nu poate fi altcineva decât Apostolul Petru, martorul primei transfigurări – precum o mărturisește însuși: *2 Petru 1, 16-18*. De altfel, textul din *2 Petru 1, 4* nu este altceva decât o repovestire a evenimentului Tabor, în variantă petrină.

Chiar dacă critica negativistă pare să prindă teren (Bauckham, Kümmel, Witherington, etc.), există totuși un număr substanțial de cercetători biblici care vin să contraargumenteze cele 6 ipoteze celebre, amintite de către Carson și Moo. Dovezile paternității petrine, reluate tot pe filonul a 6 argumente sunt cuprinse în aceeași introducere nou testamentară, între paginile 661-663 (pe care din rațiuni strict legate de spațiu nu le mai dezvoltăm aici)⁴³. Printre susținătorii moderni care îl recunosc pe Sfântul Apostol Petru ca fiind autorul incontestabil al epistolei *2 Petru* se numără: Harrington, Gilmore, M. Green, Schreiner, J.H. Elliott, Marshall, Fornberg, etc.⁴⁴.

Făcând abstracție de cele șase mari argumente amintite mai sus, prin care ne consolidăm poziția, este de bun augur amintit faptul că, odată ce epistola a fost recunoscută printre cărțile canonice ale Noului Testament de către Biserica primară, suntem convinși asupra faptului că primii creștini au acceptat încă de la început paternitatea petrină a epistolei. Pentru că dacă totuși, epistola a fost scrisă după moartea lui Petru, atunci de ce autorul își prezintă scrierea ca pe un testament?... Ni se pare chiar imposibil scenariul prin care o pseudoepigrafă ar fi trecut testul suspiciunilor unei Biserici primare mult prea critice cu privire la nașterea oricărei producții literare. Odată cu ruptura definitivă dintre iudeo-creștinii și creștinii proveniți dintre neamuri (70 d.Hr.), Biserica nu a preluat în canonul ei nici o scriere iudeo-creștină, ci doar scrierile apostolilor sau ale fraților lui Iisus (Iacov și Iuda)⁴⁵. Cu atât mai mult cu cât argumentele criticii negativiste nu par să aibă o susținere solidă, acestea nefiind deloc concludive⁴⁶, considerăm ca fiind o datorie de conștiință recunoașterea autenticității epistolei de față.

⁴³ Tot pentru consolidarea poziției noastre, invităm cititorul să parcurgă următoarele lucrări: Michael J. Kruger, „The Authenticity of 2 Peter”, *Journal of the Evangelical Theological Society*, vol. 42/4, 1999, pp. 645-671; Michael J. Gilmour, „Reflections on the Authorship of 2 Peter”, *Evangelical Quarterly*, vol. 73:4, 2001, pp. 291-309; John MacArthur Jr., *Second Peter and Jude*, Moody Publishers, Chicago, 2005, p. 4; Ciprian Flavius Terinte, „Probleme Isagogice privitoare la Epistolele Petrine”, *Plēroma*, anul VIII, nr. 1, 2006, pp. 5-30; P.H.R. van Houwelingen, „The Authenticity of 2 Peter: Problems and Possible Solutions”, *EJT*, vol. 19:2, 2010, pp. 119-129.

⁴⁴ Gene L. Green, *Jude & 2 Peter*, Baker Academic, Grand Rapids, Michigan, 2008, p. 144-150.

⁴⁵ Heiko Krimmer, Martin Holland, *Epistolele lui Petru*, vol. 20, Editura Lumina Lumii, Korntal, 2003, p. 161.

⁴⁶ În examinarea atentă a obiecțiilor aduse, putem concluziona următoarele: Sfântul Petru a fost acuzat pe nedrept în ceea ce privește competența stilului și vocabularului epistolei (a se vedea argumentul 5); gnosticismul secolului II atașat tendențios epistolei nu poate avea susținere, o formă de protognosticism amendată subit de Sfântul Pavel întâlnim și în *1 Corinteni*, epistolă destul de apropiată ca dată de cea a noastră (cca. 56 d.Hr.); diferența doctrinară, de stil sau de vocabular, dintre cele două epistole petrine nu afectează cu nimic autenticitatea lor, cu atât mai mult cu cât originalitatea a fost, este și va fi mereu prețuită de orice autor; iar în ceea ce privește disputatul verset (3, 4) prin care unii critici neagă autenticitatea, acesta poate la fel de bine să trimită către creștinii din prima generație care au adormit fără a mai vedea Parusia, cum este cazul Sfântului Ștefan, sau chiar către strămoșii iudeilor, în special către patriarhi, bine știind valențele doctrinare și morale ale cuvântului „părinte” (אב) în Vechiul Testament. Cu privire la însemnătatea teologică a *părintelui* în concepția iudeilor vezi excelentul studiu Adrian Marinescu, „Părintele bise-ricesc sau Sfântul Părinte, martor și organ al lucrării Sfântului Duh în Biserică și în membrii acesteia. Noțiunea de *Părinte bisericesc* în tradiția patristică, originea și semnificația ei teologică. Scriitorul creștere a Bisericii vs. scriitorul creștin” (*Partea I*), *ST*, nr. 1, 2009, pp. 73-100.

Concluzii

Epistola *2 Petru* a fost și este încă cea mai disputată carte a Noului Testament în cercetarea biblică contemporană, problema autorului ei suscitând diverse interogații. Într-o atentă analiză a epistolei, parcurgând datele criticii interne (versetul *1, 1a* al epistolei; fragmentele *1, 12-18* respectiv *3, 1*, primul accentuând o latură testamentară, iar cel de-al doilea fiind o ușoară aluzie către prima sa epistolă trimisă aceluiași destinatar), respectiv cele externe (mărturiile părinților și scriitorilor bisericești din perioada imediat următoare redactării epistolei: Clement Alexandrinul; Iustin Martirul și Filosoful; Meliton de Sardes; Origen; Firmilian; Atanasie cel Mare; Chiril al Ierusalimului; Grigorie de Nazianz etc.), putem spune fără să greșim că autorul este Sfântul Apostol Petru. Așezând în ecuație și paralela *Fapte – 2 Petru* care ne prezintă un discurs teologic petrin consecvent cu el însuși, dar și tradiția martorului ocular (*1, 16-18*)⁴⁷ dublata de marturia Apostolului Iuda (*17-18*).

Acestea nu sunt decât câteva direcții majore de cercetare și totodată reprezintă premisele necesare unei investigații ulterioare mult mai amanunțite.

⁴⁷ Otto Knoch, *Der Zweite Petrusbrief*, band 8, Patmos-Verlag, Düsseldorf, 1967, p. 12.